

Jaarverslag 2022 BoerenNatuur

VOORWOORD

We wisten dat 2022 een lastig jaar zou worden, maar dat het zo chaotisch zou verlopen dat hadden we niet verwacht. Het heeft ook niet zoveel zin om met terugwerkende kracht daar van alles van te vinden. Wat ik vooral heb gezien is dat iedereen wel zijn uiterste best doet om er het beste van te maken. Externe omstandigheden maken het echter zo goed als onmogelijk om die goede intenties om te zetten in helder en concreet beleid. Al met al verkeren we als BoerenNatuur en Collectieven tot op de dag van vandaag in onzekerheid over hoe we de gebiedsaanvragen om moeten zetten in beheercontracten met de deelnemende boeren.

Een belangrijke pijler waar ons werk op berust is vertrouwen. Dit vertrouwen staat echt onder druk nu we niet in staat zijn om de vele vragen van onze boeren concreet te beantwoorden. Dit is erg frustrerend voor al onze medewerkers en bestuurders. Met veel inzet van iedereen zullen we ons uiterste best doen om de zorgvuldig opgebouwde beheer mozaïeken van de afgelopen jaren in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren.

Er is ook goed nieuws. Onze vereniging is financieel gezond en we hebben met z'n allen een strategie en actieplan vastgesteld dat ons moet helpen om de toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden. Die uitdagingen zijn een forse groei van het agrarisch natuur en landschapsbeheer vanuit het NPLG en onze eigen ambitie om boeren in de toekomst meer ondersteuning te kunnen bieden dan alleen advies over het ANLb. Ons streven naar een natuur inclusieve landbouw willen we namelijk een structureel onderdeel maken van ons werk. Met deze 2 uitdagingen gaan we vol goede moed weer aan de slag in 2023!

Alex Datema
voorzitter

BOERENNATUUR

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

1. BOERENNATUUR EN HAAR LEDEN

Op 24 december 2015 is BoerenNatuur opgericht. De vereniging is aangegaan voor onbepaalde tijd. Doel van de vereniging is het bevorderen van agrarisch natuur-, landschaps- en waterbeheer in de ruimste zin des woords. Daarnaast streeft de vereniging naar ecologisch effectief beheer dat efficiënt wordt uitgevoerd en dat bijdraagt aan een duurzame, grondgebonden landbouw. BoerenNatuur wil deze doelen bereiken door, daar waar gewenst door de leden, ondersteuning te bieden aan haar leden: de agrarische collectieven in de regio's. De vereniging richt zich daarbij met name op die onderwerpen die alle of bijna alle leden aangaan en waar de vereniging een toegevoegde waarde heeft ten behoeve van de leden.

De vereniging heeft haar zetel in Utrecht.

Lidmaatschap van BoerenNatuur staat open voor alle collectieven agrarisch natuur- en landschapsbeheer. In 2022 kende Nederland, net als vanaf de start eind 2015, 40 agrarische collectieven. Al deze 40 agrarisch natuur- en landschapsbeheer collectieven waren in 2022 lid van BoerenNatuur.

Dit zevende bestuursverslag beslaat de periode van 1 januari 2022 t/m 31 december 2022. Dit bestuursverslag beperkt zich tot de hoofdlijnen uit het zevende jaar van BoerenNatuur. Een jaar waarin we gezamenlijk de blik naar voren hebben gericht en verder hebben gewerkt aan de realisatie van onze missie: met de boeren die willen, werken aan een meer natuurinclusieve landbouw.

2. DE BESLUITVORMING

2.1 Algemene ledenvergadering

De algemene ledenvergadering (ALV) is het hoogste orgaan van BoerenNatuur. Toegang tot de ALV hebben vertegenwoordigende bestuurders van de leden van de vereniging. In 2022 is de ALV twee keer bijeengewoest.

De eerste ALV van het jaar op 21 april 2022 was de eerste hybride ALV van BoerenNatuur: een deel van de leden was fysiek aanwezig en een deel online. De online deelnemers konden via de chat hun vragen stellen en deze werden door het bestuur beantwoord in de fysieke vergadering maar konden niet stemmen. Tijdens deze ALV hebben de leden de jaarrekening 2021 vastgesteld en de ALV heeft het bestuur decharge verleend over de financiën van BoerenNatuur voor 2021. Verder heeft de ALV ingestemd met een wijziging in de begroting 2022 in verband met extra budget voor ICT en het schuiven van budget van personeel naar inhuur. Ten slotte is een groot deel van de tijd besteed aan het onderwerp dat heel 2022 heeft gedomineerd: de implementatie van het nieuwe ANLb wat op 1 januari 2023 van start is gegaan. Ten slotte heeft de ALV ingestemd met de notulen van de ALV van 23 november 2021. Tijdens die ALV hebben de leden ingestemd met een wijziging van de statuten van BoerenNatuur. Na de ALV van 21 april 2022 heeft de notaris de statuten daadwerkelijk aangepast.

De tweede ALV van 2022 vond plaats op 17 november wederom hybride. Tijdens deze ALV is het ledenregister 2023 vastgesteld. Dit ledenregister is nu op basis van de beheerbeschikkingen van een jaar eerder, in dit geval dus van 2022. Vervolgens heeft de ALV ingestemd met de begroting 2023 en ledenbijdrage 2023.

Tijdens deze ALV stemmen de leden ook in de met de vernieuwde Strategie BoerenNatuur 2022-2027. Het grotere/hogere doel dan we samen hebben geformuleerd is *“BoerenNatuur en collectieven maken het voor iedere boer mogelijk een boterham te verdienen met natuurinclusieve landbouw”*. Om dichterbij dit doel te komen zijn drie hoofdthema's geformuleerd:

1. Voortzetting van uitvoering van het ANLb
2. Verbinden van stakeholders rondom natuurinclusieve landbouw
3. Versterken van de eigen organisatie

In de strategie is per thema de ambitie en de prioriteiten voor de komende jaren uitgewerkt. Deze prioriteiten zijn tijdens een bijeenkomst op 7 oktober 2022 met alle leden besproken. Het opstellen van de Strategie heeft in het voorjaar/zomer van 2022 plaatsgevonden onder begeleiding van Berenschot. Tijdens verschillende

momenten in het traject is met de leden over de strategie gesproken en zijn keuzes en aanscherpingen gemaakt. Zo is tijdens de voorjaarsbijeenkomsten uitgebreid met alle leden gesproken over de strategie.

Het jaar 2022 stond verder vooral in het teken van de implementatie van het Nationaal Strategisch Plan en dan vooral het ANLb. Het NSP is de Nederlandse invulling van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid dat in 2023 een nieuwe periode ingaat. Het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) is onderdeel van het GLB en dus van het NSP. Voor de collectieven en BoerenNatuur is het NSP daarom van groot belang. Hierover later meer in dit bestuursverslag.

2.2 Bestuur

BoerenNatuur heeft een bestuur dat de strategie bepaalt, keuzes maakt en het jaarlijkse werkplan vaststelt. Het bestuur bestond, in de verslagperiode, uit de volgende leden:

Alex Datema	- onafhankelijk voorzitter (lid DB)
Rinus van 't Westeinde	- Zeeland en vicevoorzitter (lid DB)
Joop Alssema	- Overijssel en penningmeester (lid DB)
Henk Smith	- Groningen (lid DB)
Peter Bentum	- Flevoland
Henk van 't Land	- Drenthe
Henk Jan Soede	- Utrecht
Jan van der Biezen	- Noord-Brabant
Jan Willem Lagerweij	- Gelderland
Marinus Rooken	- Zuid-Holland
Marian Merkelbach	- Noord-Holland
Thijs Rempelberg	- Limburg
Albert van der Ploeg	- Friesland
Edwin Michiels	- adviseur vanuit LTO Nederland

Het bestuur is in 2022 vijf keer bijeengewees. Het bestuur heeft zich naast de reguliere jaarstukken ook beziggehouden met enkele strategische onderwerpen, zoals de strategie van BoerenNatuur en de betekenis voor het toekomstbestendig maken van het bestuur van BoerenNatuur; het NSP; de implementatie van het ANLb2023; de ontwikkeling van de vereniging en de collectieven; de mogelijke betekenis van het Nationaal Programma Landelijk Gebieden (NPLG) voor het ANLb en de collectieven; en de relatie met de ontwikkelingen op het stikstofdossier.

2.3 Dagelijks Bestuur (DB)

Vanaf 1 januari 2019 werkt BoerenNatuur met een Dagelijks Bestuur (DB) om zo slagvaardiger en professioneler te kunnen opereren. In 2022 zaten de volgende bestuursleden in het DB:

Alex Datema	- voorzitter
Rinus van 't Westeinde	- vicevoorzitter
Joop Alssema	- penningmeester
Henk Smith	- lid

In 2022 is het DB vijf keer bijeengewees. De leden van het DB vertegenwoordigden de vereniging op diverse momenten extern; ze hebben de agendapunten voor de bestuursvergaderingen inhoudelijk voorbereid en de directeur ondersteund bij interne zaken rondom personeel en organisatie; en communicatie.

2.4 Werkorganisatie

De werkorganisatie heeft als taak het ondersteunen van de vereniging BoerenNatuur. Op 1 januari 2022 had BoerenNatuur tien mensen in dienst. In 2022 heeft een persoon BoerenNatuur verlaten en zijn er drie mensen aangenomen. Daardoor waren er eind 2022 12 mensen in dienst bij BoerenNatuur. De secretariële- en financiële ondersteuning wordt ingehuurd. Evelien Verbij is directeur van de werkorganisatie. De directeur stelt het beleid voor en voert dit uit. Verder heeft de directeur de leiding over de werkorganisatie en werkt op aanwijzing en onder verantwoordelijkheid van het bestuur. In 2022 was de directeur in het voorjaar ziek waardoor ze maar de helft van de tijd kon werken. Tijdens deze periode is zij in haar werk bijgestaan door een externe achterwacht zodat het werk wel zo goed als mogelijk doorgang kon vinden.

3. RESULTATEN

In het jaar 2022 is er veel gebeurd bij BoerenNatuur. Corona heeft in 2022 gelukkig beperkt invloed gehad op het werk van BoerenNatuur. Gelukkig konden de meeste activiteiten doorgaan, al was dat aan het begin van 2022 nog aangepast en online. Zonder volledig te zijn, hier een kleine greep uit de activiteiten. Het BIMAG-project is in 2022 doorgezet met een grotere groep enthousiaste boeren en gaat vanaf 2023 naar grote waarschijnlijkheid voor een langere periode door met een nog grotere groep boeren die metingen uitvoert. De BoerenNatuurWeek is weer online gehouden. De opening van de BoerenNatuurWeek gebeurde met het planten van een bronboom door de Minister van Natuur en Stikstof, Christianne van der Wal. De minister zei dat de tijd voorbij is dat natuur en landbouw tegenover elkaar staan en dat we nu toch echt naar een natuurinclusieve landbouw moeten gaan. Dat moet samen, ze vindt het inspirerend hoe de collectieven dit doen.

Ook is het intranet weer goed gevuld met informatie voor de leden en zijn er vier externe nieuwsbrieven uitgegaan. Verder heeft BoerenNatuur in het Managementoverleg ANLb en in de Taakgroep Agrarisch Beheer vooral de implementatie van het ANLb besproken. De helpdesk SCAN-ict heeft weer vele vragen beantwoord.

Hieronder kort per doel van BoerenNatuur enkele hoogtepunten uit het jaar 2022.

3.1 Algemene belangenbehartiging en positionering

BoerenNatuur behartigt de belangen van onze leden, de 40 collectieven, op het gebied van ANLb en omdat het ANLb onderdeel uitmaakt van het GLB, ook het GLB. Daarnaast heeft BoerenNatuur expliciet de opdracht van de leden om zich in te zetten voor een meer natuurinclusieve landbouw. BoerenNatuur is afgelopen jaar daarom in gesprek geweest met diverse Europarlementariërs, betrokken ambtenaren van EU, LNV en provincies, diverse Kamerleden, partijen uit het betrokken bedrijfsleven en NGO's die een rol spelen of kunnen spelen om de visie van BoerenNatuur te realiseren.

Tegelijkertijd hebben we in 2022 ook geïnvesteerd in onze zichtbaarheid en vooral in het vertellen van ons verhaal. BoerenNatuur is verschillende keren in het nieuws geweest onder andere met interviews op radio, tv en in diverse geschreven media waarin we de resultaten van het ANLb vertellen en onze visie op natuurinclusieve landbouw en de rol van de collectieven daarin. Ondertussen is het YouTube kanaal van BoerenNatuur goed gevuld met een veelheid aan korte filmpjes over het werk van collectieven. Ook hebben we in 2022 vier keer, in elk seizoen, een externe nieuwsbrief uitgebracht waarin we vertellen aan een grote groep betrokken mensen en organisaties over het werk van BoerenNatuur en van onze leden. Daarnaast werken we continue aan het optimaliseren van de vindbaarheid, actualiteit en vormgeving van ons internet en intranet zodat onderwerpen nog makkelijker vindbaar zijn.

In 2022 hebben we ons daarnaast gericht op het delen van interessante berichten op onze social mediakanalen. Als gevolg daarvan hebben we nu (14/2/2022) op LinkedIn 3927 (was vorig jaar 2347); op Twitter 3293 (was vorig jaar 2695); op Facebook 1300 (was vorig jaar 984) en op YouTube 131 (was vorig jaar 72) volgers. De video's worden tussen de 150-400 keer bekeken per video. Op deze manier werken we gestaag verder aan het delen van het verhaal van BoerenNatuur.

3.2 NSP en ANLb

Inbreng BoerenNatuur bij besluitvorming NSP

Op 31 december 2021 heeft Nederland het Nationaal Strategisch Plan (NSP) voor Nederland ingediend bij de Europese Commissie. Dit plan bevat de Nederlandse invulling van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Nieuw ten opzichte van de vorige periode is dat er in het NSP veel meer wisselwerkingen zijn tussen de verschillende regelingen. Het ANLb is nauw verweven met de zogenaamde Goede Landbouw en Milieu Condities (GLMC's) en met de eco-regeling als nieuw instrument. Dit betekent eigenlijk dat het ANLb in een totaal nieuwe context moet worden uitgevoerd. En lastig in 2022 was dat de nieuwe context lang onduidelijk is gebleven, en in 2023 ook nog steeds onduidelijk is, terwijl onze collectieven wel al moesten werken aan de implementatie van het ANLb. Deze voortdurende

onduidelijkheid is in 2022 een rode draad geweest in het werk van zowel BoerenNatuur als collectieven. Dit is ook terug te zien in de officiële en informele reacties en feedback van BoerenNatuur in 2022 op het NSP.

Allereerst heeft BoerenNatuur op 1 februari een zienswijze ingediend op het NSP. De belangrijkste punten in onze zienswijze waren op dat moment:

- Zoek naar een optimale wisselwerking tussen conditionaliteiten, ecoregeling en ANLb;
- Zorg dat besluitvorming tijdig is want het ANLb is een doorlopende regeling en implementatie vindt plaats in 2022;
- Zorg voor voldoende voorbereidingstijd en extra budget voor collectieven want zij moeten investeren in kennis bij henzelf en bij hun deelnemers over het nieuwe stelsel.

Vervolgens heeft BoerenNatuur hard gewerkt met alle betrokken partijen, zoals LNV, provincies en RVO aan het verduidelijken van de randvoorwaarden voor het ANLb. Helaas bleek dit lastiger dan gehoopt omdat de besluitvorming rondom het NSP grote vertraging opliep. Daarom zag BoerenNatuur zich geneigd om op 26 juli 2022 een brandbrief te sturen naar Minister Staghouwer en de leden van de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BACVP). Met deze brief wilde BoerenNatuur een duidelijk signaal afgeven dat de collectieven een helpende hand nodig hebben van de overheid, zodat collectieven een realistische gebiedsaanvraag kunnen indienen zonder daarbij financiële risico's te lopen. Concreet vroeg BoerenNatuur om coullance tijdens de uitvoering.

Vervolgens is er wel meer tijd gekomen voor collectieven omdat ze hun definitieve gebiedsaanvraag niet op 31 december maar pas in mei 2023 hoeven in te dienen. Hierdoor hebben zowel collectieven als deelnemers meer tijd om de informatie over het NSP tot zich te nemen en keuzes te maken. Dit heeft de Minister ook toegelicht in een brief aan de Tweede Kamer waarin hij spreekt van een 'leerjaar' 2023. Alleen blijft onduidelijk wat precies het leerjaar inhoudt voor het ANLb doordat er nog steeds veel onduidelijkheden waren en zijn rondom de uitvoering van het NSP. Dit mede als gevolg van late besluitvorming over bepaalde maatregelen uit het 7de Actieprogramma Nitraatrichtlijn en de derogatiebeschikking, zoals de invoering van de verplichte (verbrede) bufferstroken.

Uiteindelijk heeft het bestuur van BoerenNatuur daarom besloten om op 19 december weer een brief te sturen naar de Minister van LNV met daarin alle punten waarop coullance noodzakelijk is voor onze collectieven. Naast een brief heeft BoerenNatuur ook een persbericht uitgebracht waarin we aangeven dat wij - als er niet snel duidelijkheid komt over de coullance - verwachten in 2023 een daling te zien in het aantal hectares ANLb. Dit bericht heeft ook geleid tot een motie in de Tweede Kamer die Kamerbreed is aangenomen. In die motie roept de Tweede Kamer de

Minister op om, gezien alle onduidelijkheden, te garanderen dat het beheer dat is aangevraagd door de collectieven én goed is uitgevoerd, ook daadwerkelijk uitbetaald wordt. Op deze motie is nog geen reactie gekomen vanuit LNV.

De voor onze collectieven noodzakelijke coulance is nog steeds niet zwart-op-wit door LNV en de provincies toegezegd. Deze coulance is des te meer van belang nu duidelijk is dat de kwaliteit van de kaartlagen die worden gebruikt voor de registratie van percelen en landschapselementen volstrekt niet op orde is. Daardoor komt het nieuwe tijdspad om tot een goede definitieve gebiedsaanvraag te komen opnieuw onder grote druk te staan.

Vol aan de slag met implementatie ANLb2023

In de loop van 2021 werd al duidelijk dat met het nieuwe NSP dat in 2023 start, het ANLb ook verandert. BoerenNatuur heeft daarom al in 2021 in de richting van de andere partijen in het ANLb aangegeven dat er WEL veel verandert bij het ANLb en dat we daarom echt op tijd moeten beginnen met de implementatie. Want op 1 januari 2023 hadden we eigenlijk al de contracten met onze deelnemers rond moeten hebben. Eind 2021 is daarom het implementatieproject ANLb gestart en in 2022 is door alle betrokken ketenpartijen hard gewerkt om alles op tijd af te krijgen.

BoerenNatuur heeft in 2022 allereerst hard gewerkt aan een goede set beheerpakketten voor de nieuwe ANLb periode. Daarbij is zowel ingezet op het evalueren en eventueel aanpassen van de huidige set beheerpakketten voor de leefgebieden open grasland, open akker, droge dooradering en natte dooradering en de categorie water als ook is gewerkt aan pakketten voor de uitbreiding op water en op klimaat. In meerdere online en fysieke bijeenkomsten is met de collectieven en met externe deskundigen gesproken over pakketten die ecologisch effectief zijn en ook passen binnen de kader van het GLB.

Vervolgens moest ook een passend tarief worden berekend voor de vernieuwde en de nieuwe pakketten. Hiervoor is BoerenNatuur afhankelijk van input van derden. Dit bleek een lastige klus, omdat deze derden (te) weinig tijd hadden om aan de onderbouwing van de tarieven te werken; de onderbouwing van de tarieven gedateerd was (en deels nog steeds is); het besluitvormingsproces over de definitieve tarieven niet transparant en duidelijk was, en bepaalde informatie niet tijdig beschikbaar was (bijvoorbeeld over de financiële gevolgen als gevolg van niet-toegestane cumulatie tussen ANLb en conditionaliteiten/eco-regeling).

BoerenNatuur heeft in mei 2022 een uitgebreide discussienotitie m.b.t. het actualiseren van de ANLb-tarieven gestuurd naar LNV, provincies en andere betrokken partijen om discussiepunten te benoemen en te zorgen dat er de komende jaren gewerkt wordt aan een betere onderbouwing van de tarieven. Daarvoor wordt via BIJ12 een apart traject opgezet.

BoerenNatuur heeft ten tweede hard gewerkt aan het delen van kennis over het nieuwe GLB, de uitwerking daarvan in het NSP, en het ANLb richting onze collectieven. Dit heeft BoerenNatuur gedaan door continu vragen te stellen en feedback te leveren aan LNV, provincies en RVO om zoveel mogelijk duidelijkheid te krijgen, en de ontvangen informatie te delen met en toe te lichten aan de collectieven. Dit heeft BoerenNatuur gedaan via intranetberichten, via vele e-mails en telefoontjes en via vele online bijeenkomsten waarbij de collectieven werden bijgepraat over de laatste ontwikkelingen. Alle online bijeenkomsten werden opgenomen en vervolgens weer gedeeld met de collectieven via intranet zodat ze alles konden terugkijken. Dit heeft tot duidelijkheid geleid op een aantal punten, maar ook bleven en blijven veel zaken nog onduidelijk. Vandaar ook de brieven en acties richting overheid en Tweede Kamer.

Ten derde heeft BoerenNatuur een subsidie aangevraagd bij LNV en bij de provincies om een deel van de extra kosten van de implementatie vergoed te krijgen voor BoerenNatuur en voor de collectieven. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een totale subsidie van 3,4 miljoen euro waarbij het overgrote deel gaat naar de collectieven voor de benodigde extra inzet voor het opdoen van kennis over het nieuwe NSP en het delen van deze kennis met hun deelnemers, zowel huidige als nieuwe deelnemers.

Kleine verschuivingen aantal deelnemers, ANLb hectares en ANLb uitbetaling in 2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal ANLb deelnemers	6656	8260	9492	10486	11.159	11.575	11426
Ha open grasland	70380 ha	78886 ha	89705 ha	89132 ha	91290 ha	93634 ha	79920 ha
Ha open akkerland	2178 ha	2835 ha	3653 ha	4800 ha	6048 ha	6421 ha	6340 ha
Ha droge dooradering	3531 ha	4990 ha	6294 ha	7581 ha	8400 ha	8975 ha	9239 ha
Ha natte dooradering	1433 ha	1852 ha	2865 ha	3032 ha	3472 ha	3679 ha	3774 ha
Categorie water	1800 ha	2297 ha	2629 ha	3793 ha	4898 ha	5472 ha	5216 ha
Totaal ANLb hectares	79.322 ha	90.860 ha	105.146 ha	108.338 ha	114.108 ha	118.181 ha	104.490 ha
ANLb uitbetaling	€ 43.081.607	€ 52.711.578	€ 61.461.140	€ 71.212.287	€ 77.022.035	€ 79.312.725	€ 81.587.447

Bron: Aantal ANLb-deelnemers en Ha leefgebieden uit SCAN-ICT

Bron ANLb uitbetaling: RVO.nl

Monitoring op de agenda gezet bij BoerenNatuur

In 2023 wordt een ecologische evaluatie van het ANLb uitgevoerd. LNV en provincies zijn opdrachtgever en Wageningen Environmental Research voert de evaluatie uit. In dat kader is ook bij BoerenNatuur het gesprek over monitoring weer op de agenda gezet. Eind 2022 heeft BoerenNatuur een enquête uitgezet bij alle collectieven met daarin vragen over hoe en wat zij voor het ANLb en de verschillende leefgebieden aan monitoring doen. Op basis hiervan krijgen we een beeld van hoe de monitoring plaats vinden op dit moment en welke methoden er gebruikt worden. Vervolgens gaan we begin 2023 in gesprek met de collectieven over wat we mogelijk kunnen doen om te kijken of we op een of andere manier ook landelijk een beeld kunnen neerleggen van de resultaten van het ANLb. Het bestuur wil namelijk graag ook met een (jaarlijks) eigen beeld komen van de resultaten van het ANLb en aangeven waar we trots op zijn en waar we verder aan werken om het nog beter te doen. Op basis van de resultaten van de enquête en de gesprekken intern en met collectieven werken we in 2023 een gezamenlijke strategie op monitoring uit voor BoerenNatuur.

Fase 1 Aanvalsplan Grutto van start, maar er is meer nodig voor succes

Op 11 februari 2021 is het Aanvalsplan Grutto omarmd door de Tweede Kamer. Op 7 juli 2021 schreef minister Schouten (toenmalig minister LNV) dat ze daarom samen met de provincies voor de NSP-periode 2023-2027 voor de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto 69,5 miljoen euro beschikbaar te stellen. In het najaar 2021 en in 2022 zijn de betrokken agrarische collectieven in opdracht van de provincies begonnen met het overleg met boeren voor het verzwaren en uitbreiden van weidevogelbeheer in 13 kansgebieden (fase 1).

In 2022 heeft BoerenNatuur, met een subsidie van LNV, een bedrijfsanalyse laten uitvoeren in samenwerking met drie agrarische collectieven. Uit deze analyse blijkt dat de ANLb vergoedingen bij bedrijven met 20% of minder zwaar beheer maar net opwegen tegen de lagere opbrengsten en hogere kosten. Bij een aandeel zwaar beheer boven de 20% loopt het inkomstenverlies op tot duizenden euro's per jaar. Naar aanleiding van dit rapport heeft BoerenNatuur een vijftal aanbevelingen voor het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies opgesteld om het Aanvalsplan Grutto te laten slagen. De vijf aanbevelingen zijn:

1. Zet een opdracht uit om praktijkcijfers te vergelijken met de resultaten van deze bedrijfseconomische analyse.
2. Onderzoek of de vergoedingen in het ANLb-stelsel niet gebaseerd zouden moeten zijn op het hele bedrijf in plaats van op perceelsniveau.

3. Maak het mogelijk voor boeren om beheercontracten langer dan 15 jaar af te sluiten.
4. Maak het mogelijk afwaardering van grond te combineren met behoud van ANLb op die grond.
5. Richt een grondbank zo in dat bedrijven die actief werken aan het Aanvalsplan Grutto en/of het Aanvalsplan Landschap bij voorrang grond krijgen toebedeeld in gebiedsprocessen.

Naast deze aanbevelingen zijn BoerenNatuur en collectieven actief betrokken bij de werkgroepen in het Aanvalsplan Grutto, o.a. over predatiebeheer en verdienmodellen. In 2022 heeft BoerenNatuur een subsidieaanvraag voorbereid voor continuering van de inzet van BoerenNatuur en collectieven in 2023, wanneer ook het aantal kansgebieden wordt uitgebreid.

Nationaal Programma Landelijk Gebied, ANLb en collectieven

In de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is afgesproken dat er een Landelijk Programma Landelijk Gebied (NPLG) moet komen. Onder regie van de Minister voor Natuur en Stikstof wordt momenteel dit NPLG vormgegeven. Hierbij hoort ook een fonds voor de 25 miljard die de regering heeft uitgetrokken voor de transitie van het landelijk gebied/de landbouw. Op 10 juni 2022 zijn twee brieven door LNV naar de TK gestuurd die nogal wat teweeg hebben gebracht: de stikstofbrief en de brief over de toekomst van de landbouw. In de zomer is BoerenNatuur in de persoon van de voorzitter twee keer bij een gesprek met Remkes geweest. Op 5 oktober heeft Remkes zijn advies uitgebracht. De Regering gaat nu aan de slag met een Landbouwakkoord waarin ze samen met de sector naar oplossingen zoekt. BoerenNatuur heeft meegedacht met het advies 'Toekomst zoekt boer' van Remkes.

In het kader van bovenstaande ontwikkelingen heeft BoerenNatuur bij LNV intern een gesprek opgestart over de mogelijke toekomstige rol van collectieven bij uitvoering van LNV-beleid. Een belangrijke aanleiding hiervoor is de uitvoering van het NPLG en de mogelijke extra inzet op ANLb. Maar denk ook aan kennisbeleid en ander beleid gericht op NIL. Want als de overheid de collectieven wil inzetten voor realisatie van beleid, dan zal de overheid ook moeten zorgen dat de collectieven klaar zijn voor die klus. Dit gesprek zal in 2023 verder worden gevoerd.

3.2 SCAN-ict en dienstverlening

SCAN-ict klaargemaakt voor nieuwe ANLb periode

BoerenNatuur beheert de zogenaamde SCAN-ICT voor al haar leden. De agrarische collectieven gebruiken dit systeem voor het beheren van de afspraken met de deelnemers; voor de verantwoording van het beheer naar RVO.nl; en voor de uitbetaling van het beheer aan alle deelnemers. Voor onze collectieven is het belangrijk dat de ICT zich blijft ontwikkelen, net als zij zelf, zodat ze ook in hun verdere professionalisering goed digitaal ondersteund blijven. Daarnaast is het

belangrijk het natuur- en landschapsbeheer uit te breiden en hiervoor onder andere de samenwerking te zoeken met derde partijen. Dat lukt alleen wanneer we onze ICT goed op orde hebben en deze flexibel kunnen inzetten op een nieuwe samenwerking. Kortom, onze ICT moet collectieven in staat stellen om hun primaire rol zo goed mogelijk en steeds beter uit te voeren én daarbij een gewilde samenwerkingspartner te blijven, zodat we de meerwaarde van het collectieve stelsel breder kunnen inzetten en het natuur- en landschapsbeheer nog meer profiteert.

De focus lag in 2022 sterk op het klaarmaken van de SCAN-ict voor het nieuwe GLB en het ANLb2023. BoerenNatuur heeft aan de hand van een uitgebreid plan voor de overgang naar het nieuwe ANLb van de ICT de collectieven meegenomen in wat ze wanneer moesten doen zodat de overgang soepel zou verlopen. Centraal in de overgang was de zogenaamde overgangstabel die alle collectieven moesten invullen en waarin ze moesten aangeven welke beheereenheden mee moesten naar het nieuwe beheerjaar. Dit heeft heel goed uitgepakt waardoor de overgang bij BoerenNatuur soepel is verlopen.

Ook is gestart met het ontwikkelen van de schouwtool, een wens die al lang hoog op het verlanglijstje van de collectieven staat.

Uitstel van kaartlagen landschap Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)

BoerenNatuur voert al enkele jaren gesprekken met RVO.nl over de invoering van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Hierbij hebben we altijd aangegeven te verwachten dat de invoering van de BGT veel extra (administratief) werk oplevert voor de collectieven. Door de invoering van de BGT veranderen de grenzen van vrijwel alle agrarische percelen en daardoor ook van de aangrenzende landschapselementen. De collectieven moeten de ANLb percelen weer laten aansluiten op deze door de BGT gewijzigde percelen en contracten met deelnemers aanpassen als gevolg van een eventuele grote oppervlakteverandering.

In 2022 zijn door RVO bijna alle landbouw percelen op de BGT-grenzen gelegd. Het onderdeel landschap zou per 1 oktober in de BGT worden gezet en zichtbaar worden voor de collectieven. Dit is ook belangrijk, omdat collectieven die laag nodig hebben om het beheer in te tekenen en afspraken te maken met de deelnemers. In oktober werd duidelijk dat RVO deze deadline niet zou halen en is officieel de invoering van het onderdeel landschap in de BGT uitgesteld naar februari 2023. BoerenNatuur heeft aangekaart bij alle betrokken partijen dat dit voor onze collectieven echt onwerkbaar is. Uiteindelijk hebben we toen wel een incomplete versie gekregen eind 2022 zodat collectieven wel enige referentie hadden bij het intekenen. Helaas bleek al snel dat er veel verschillen zitten in de laag van RVO en de realiteit buiten. Wat betreft BoerenNatuur hoeven we deze onduidelijkheid niet op te lossen in 2023 en is dat onderdeel van de coulance regeling. Dit omdat het in de tijd en omvang van het werk onmogelijk is.

Trainingen SCAN-ICT nu online

BoerenNatuur heeft een eigen helpdesk voor vragen over de SCAN-ICT. Naast vraagbaak verzorgt de helpdesk ook de handleidingen voor alle SCAN-onderdelen. Daarnaast organiseert de helpdesk trainingen voor de verschillende onderdelen van SCAN-ICT, zoals voor SCAN-Office en SCAN-GIS. En dan voor zowel beginners als gevorderden. Ook in 2022 zijn de trainingen voortgezet en deze zijn nu online. Dit werkt uitstekend en maakt het nog makkelijker voor collectieven uit het hele land om deel te nemen.

3.4 Kennis

BoerenNatuurWeek online en een groot succes!

In 2022 hebben we weer een BoerenNatuurWeek online georganiseerd. Een week om te leren, kennis te delen en om inspiratieve nieuwe inzichten te krijgen. Het programma was verdeeld over vier dagen, waarbij je elke dag kon kiezen welke workshop of interactieve presentatie je wilde volgen. De online workshops gingen over onderwerpen zoals beheerpakketten 2023; KPI's; bestuur en ambities; en natuurinclusieve landbouw. Alle online workshops werden gegeven vanuit onze BoerenNatuurstudio en zijn opgenomen en online gedeeld. Daarnaast waren er fysieke veldbijeenkomsten over o.a. bodem; kruidenrijk grasland en beheer van droge dooradering. De week werd afgesloten met een live workshop in De Schakel in Nijkerk waarin uitgebreid werd ingegaan op alle vragen van collectieven rondom het NSP en de implementatie van het ANLb.

Kennis delen: live, online en via intranet

BoerenNatuur is een vereniging en een van onze speerpunten is het delen van kennis onderling tussen collectieven. Om het kennis delen ook digitaal te ondersteunen, heeft BoerenNatuur een intranet voor alle leden van BoerenNatuur. Op 31 december 2022 zaten ruim 400 mensen op het intranet, dat zijn zowel bestuurders als medewerkers bij collectieven. In 2022 hebben we ruim 350 berichten op intranet gezet. Doordat iedereen een maandelijkse update ontvangt over nieuwe berichten op intranet, blijft het gebruik van het intranet goed. Daarnaast heeft BoerenNatuur in 2022 weer een groot aantal digitale en fysieke bijeenkomsten georganiseerd op zowel inhoudelijke als organisatorische thema's voor, door en met collectieven om kennis te delen.

Kennispagina BoerenNatuur raakt goed gevuld

Tot maart 2026 participeert BoerenNatuur in een groot Europees project: LIFE IP All4Biodiversity. Dit is een programma om de kwaliteit van natuurgebieden in Nederland te verhogen. Door met de gebiedspartners op zoek te gaan naar kansrijke maatregelen die zij kunnen nemen om de natuurwaarden rond een Natura 2000-gebied te verhogen. Belangrijk is dat de maatregelen ook financieel gezien uit kunnen, zodat er voor boeren, recreatieondernemers en anderen een goede toekomst blijft bestaan. All4Biodiversity besteedt daarom veel aandacht aan

verdienmodellen voor een natuurinclusieve landbouw en alternatieve verdienmodellen. Het programma heeft zeven pilots en hanteert negen actielijnen. De collectieven en BoerenNatuur zijn verantwoordelijk voor één van de lijnen: kennis, innovatie en educatie. Dit is ingedeeld in twaalf kenniscirkels variërend van duurzaam bodembeheer tot monitoring. In 2022 zijn alle kenniscirkels meerdere keren bijeengewoest en hebben alle kenniscirkels factsheets gemaakt en zijn er video's ontwikkeld. Deze producten worden zijn te zien op de kennispagina van BoerenNatuur. <https://www.boerennatuur.nl/kennis/>

3.5 Natuurinclusieve Landbouw

Doorwerken aan de groene KPI's

BoerenNatuur werkt al een aantal jaren aan het opbouwen en doorontwikkelen van de zogenaamde groene KPI's (Kritische Prestatie Indicator), namelijk de KPI Natuur en Landschap en de KPI Kruidenrijk Grasland. Deze twee KPI's zijn onderdeel van de biodiversiteitsmonitor melkveehouderij. Als onderdeel van deze samenwerking is vanaf 2019 ook gewerkt aan een gemeenschappelijke taal van beheerpakketten voor de zuivel, de zogenaamde Beheer Biodiversiteit Melkveehouderij (BBM) pakketten. Deze BBM-pakketten zijn in 2020, 2021 en 2022 verder uitgewerkt door BoerenNatuur en ook in 2022 ingezet voor de samenwerking met Friesland Campina. In 2022 heeft BoerenNatuur voor de Stichting Biodiversiteitsmonitor het inhoudelijke secretariaat gevoerd bij het herzien van de BBM-pakketten. De nieuwe set BBM-pakketten is vervolgens vastgesteld door de Stichting Biodiversiteitsmonitor. In 2022 heeft BoerenNatuur met de collectieven voor Friesland Campina een aantal deelnemers aan het keurmerk On the Way to Planet Proof geregistreerd en geschouwd. Ook zijn er gesprekken gevoerd met de Stichting Biodiversiteitsmonitor over de doorontwikkeling van de BBM-pakketten en de rol van BoerenNatuur en de collectieven daarbij.

In 2022 groene KPI's voor de akkerbouw verder uitgewerkt

In het kader van een praktijktoets KPI's Akkerbouw hebben veldmedewerkers van enkele agrarische collectieven de KPI Natuur en landschap vastgesteld bij 19 akkerbouwers op zowel zand als kleigrond en verspreid over Nederland. Uit deze praktijktoets bleek dat voor akkerbouwers dat er zowel heel hoog (>80%) als laag (<1%) gescoord wordt op de KPI Natuur en landschap. Zo zijn er akkerbouwbedrijven, die op hun percelen zo'n efficiënt bouwplan hebben dat er geen ruimte is voor overhoekjes of akkerranden op een perceel. Het laten liggen van gewasresten of graanstoppels (BBM 114 Stoppelland) of erfpakket(ten) is voor deze boeren mogelijk wel een optie, maar wordt beperkt toegepast. Sommige akkerbouwbedrijven passen op veel van hun percelen bodemverbeterende maatregelen toe en gebruiken op diverse percelen geen kunstmest. Deze bedrijven hebben een hoog percentage voor de KPI Natuur en landschap. Vanwege deze enorme variatie heeft BoerenNatuur in het najaar van 2022 de BBM-pakketten voor de akkerbouw en de ecologisch bodembeheerpakketten nader uitgewerkt, opdat ze

geschikt zijn voor de KPI Natuur en landschap voor de BiodiversiteitsMonitor Akkerbouw.

Samenwerking met Trees for All en Arla opgestart

In het voorjaar 2022 heeft zuivelbedrijf Arla contact met BoerenNatuur gezocht met de vraag of wij bij kunnen dragen om hun initiatief, met de naam "Renature Fund" verder te ontwikkelen. Ze willen dat via dat fonds vanaf 2023 leden/leverende melkveehouders maatregelen nemen voor natuur en biodiversiteit. Arla heeft vier thema's geïdentificeerd: kruidenrijk grasland, weidevogels, agroforestry en heggen/landschapselementen. Het idee voor het fonds is een directe financiering zijn vanuit Arla en Melkunie in een fonds, waaruit aan leden en ook aan aanleverende melkveehouders via EkoHolland een financiering kan plaatsvinden voor aanleg/beheer in bovenstaande thema's. Arla heeft ervoor gekozen om het eerste gedeelte van dit fonds hiervoor in beheer te geven Trees For All, en te beginnen met een focus op aanplant van landschapselementen. BoerenNatuur heeft een meerjarige opdracht voor dit project via Trees For All gekregen met budget voor collectieven om een maatwerkplan voor aanplant van bomen en heggen, en de bijbehorende vereisten voor aanleg en beheer. De aanplant moet voornamelijk plaatsvinden in 2023/2024/2025.

4. DE TOEKOMST

Het jaar 2023 wordt voor BoerenNatuur het jaar waarin we hopelijk de tijd en ruimte krijgen om te leren werken met het nieuwe NSP en nieuwe ANLb. En of we die tijd en ruimte krijgen, is afhankelijk van de coulance die de overheid wel of niet biedt voor de implementatie van het ANLb. En dat leren zal ook niet klaar zijn in 2023 verwachten wij, dat zal ook nodig zijn in 2024. En ondanks die onduidelijkheid en het leren, moeten we ook gewoon aan de slag. 'De winkel moet openblijven'. En we zullen er samen met de collectieven alles aan doen om het ANLb in de lucht te houden en de boeren de mogelijkheid bieden om zich in te zetten voor natuur, landschap, water en klimaat. Gelukkig hebben we de afgelopen jaren onze ervaring en kennis op het gebied van ANLb verder uitgebouwd en daar kunnen we nu uit putten om te zorgen dat het gaat lukken.

Maar het ANLb is niet het enige spannende dit jaar. We staan met ons land aan de vooravond van een grote transitie in het landelijk gebied. De huidige regering heeft 25 miljard uitgetrokken voor deze transitie met daarin ook uitdrukkelijk ruimte voor meer agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dus naast de groei in het ANLb komt er waarschijnlijk nog meer groei aan. Daarbij zetten wij nadrukkelijk in op dat als het ANLb instrument wordt ingezet voor die transitie, deze verder gaat. We zetten in op langjarige afspraken met boeren en we willen dat boeren niet alleen een onkostenvergoeding krijgen, maar ook daadwerkelijk beloond worden. Daarbij kijken we niet alleen naar de overheid, maar ook nadrukkelijk naar de markt. BoerenNatuur zet daarom ook volop in op de ontwikkeling van de KPI's en de biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en akkerbouw. Daarbij kunnen we met onze kennis en ervaring bijdragen aan de groene KPI's op het gebied van natuur en landschap.

Onze inzet voor 2023 en ook voor de jaren daarna is erop gebrand om samen met onze deelnemers, en hopelijk ook met veel meer boeren die willen, te werken aan de ecologische kwaliteit van ons boerenland en deze verder te verbeteren. Als BoerenNatuur zullen we alles doen wat in ons vermogen ligt om juist daar onze leden bij te ondersteunen.